

Романова О. К.,

*кандидат філологічних наук, доцент,
заведуючий кафедрою українського і російського мов
Інститута підготовки іноземних громадян
Одеського національного політехнічного університета*

Печкурова Л. В.,

*старший викладач кафедри українського і російського мов
Інститута підготовки іноземних громадян
Одеського національного політехнічного університета*

НАУЧНО-ПРОФЕСІОНАЛЬНИЙ ТЕКСТ ЯК ОСНОВА ОБУЧЕННЯ РЕФЕРИРОВАНИЮ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Анотація. Стаття присвячена актуальній проблемі професійно-орієнтованого навчання іноземних студентів технічних вузів на прикладі реферування науково-професійного тексту.

Ключові слова: професійно-орієнтоване викладання, науковий стиль мови, реферування, науково-професійний текст.

Постановка проблеми. В теперішній час ведемо активну модернізацію української системи вищої освіти, яка охоплює ряд процесів, спрямованих на підвищення якості освіти, її інтеграцію в світове простір. Успішна інтеграція в світове освітнє простір може бути забезпечена тільки при умові володіння студентами іноземною мовою як засобом спілкування і приобщення до світових досягнень в області науки, техніки, економіки, гуманітарних знань.

Изложение основного материала исследования. Действительні кроки по диверсифікації мовної політики в області навчання іноземних громадян, надання вищим навчальним закладам можливості проведення навчання серед іноземних студентів на іноземних мовах уже дали швидкий ефект по збільшенню кількості іноземних учасників до рекордних розмірів [7].

Для іноземних студентів технічних вузів навчально-професійна сфера спілкування є основною, тому головна задача викладача українського/російського як іноземного – формування умінь усного і письмового професійного спілкування: читати і розуміти навчально-наукову літературу, слухати і конспектувати лекції, писати реферати, курсові, лабораторні роботи і т. п. Улучшення якості професійно-орієнтованого викладання іноземною мовою з урахуванням специфіки майбутньої професії студентів дозволяє досягти поставлені цілі. В зв'язі з цим потрібно переосмислити зміст, форми і методи навчання основним типам мовної діяльності в вузі неязикового профілю, так як професіонал, працюючий в певній сфері, повинен уміти працювати з автентичними спеціальними текстами і активно використовувати інформацію, включену в них, в умовах ділового партнерства [9].

Сьогодні як ніколи необхідно враховувати всі обставини, що традиційну структуру загальної кількості завдань освіти доповнює завдання задоволення освітніх потреб самого студента. І це стає особливо відчутним при підготовці фахівців з числа інозем-

них громадян, які дійсно прагнуть отримати якісне освітнє [10].

Проблема навчання науковому стилю мови є однією з головних проблем підготовки кваліфікованих фахівців інженерного профілю. Вона передбачає формування комунікативної компетенції в навчально-науковій сфері для забезпечення отримання професійних знань, умінь і навичок.

Особливою актуальністю і разом з тим складністю відрізняються письмові форми мови. Тому проблема навчання іноземних студентів створенню письмових робіт, зокрема рефератів, є однією з головних методологічних завдань. Навчання реферуванню студентів-іноземців в Інституті підготовки іноземних громадян Одеського національного політехнічного університета з урахуванням їх комунікативно-пізнавальних і професійно-орієнтованих інтересів починається ще на підготовчому факультеті і продовжується на кафедрі українського і російського мов, представляючи широке поле діяльності для впровадження ефективних методик і відповідаючи вимогам сучасної парадигми освіти – концепції неперервного навчання і принципу бінарного (суб'єктно-суб'єктного) характеру педагогічного процесу.

В курсі українського/російського як іноземного передбачено оволодіння студентами базовими принципами реферування і анотування іноязичного тексту.

Навчання цьому важливому виду навчальної діяльності здійснюється за традиційною методичною системою – читання тексту, його компресії до передачі основної інформації в письмовій формі.

Методика навчання студентів мові майбутньої спеціальності передбачає вибір таких текстів, які б відповідали комунікативним потребам навчаних. Вони повинні задовольняти наступним критеріям:

- новизна;
- актуальність;
- відповідність професійним інтересам студента;
- можливість поглиблення і розширення професійних знань;
- наявність найбільш вживаних термінів і інформації, типової для професійного спілкування в відповідній підсфері науки і техніки.

Представлені для реферування тексти відповідають загальнодидактичним вимогам: відповідають віковим і

интеллектуальному уровню студентов, удовлетворяют его эмоциональные и познавательные запросы, служат предпосылкой для развития абстрактного мышления, учитывают уровень языковой подготовки студентов [10]. Сведения, полученные учащимися из данных текстов, способствуют осуществлению эффективной коммуникации в профессиональной сфере общения.

В техническом вузе иностранные студенты изучают язык специальности, обучение которому строится на работе с текстами профилирующих дисциплин, в которых прослеживаются последовательность в рассуждении и доказательстве, причинно-следственные отношения между различными понятиями, определениями и т. п. Анализируемые в учебно-профессиональной сфере аутентичные тексты инженерно-технического профиля должны быть доступны студентам по содержанию и объёму информации, познавательно ценными.

Особое внимание при обучении необходимо уделять изучению способов обработки первичной информации и созданию на её основе вторичного текста. Таким образом, студенты включаются в процесс осмысления, анализа и оценки содержания текста для дальнейшего извлечения необходимой информации.

В каждом тексте студенту предстоит выделить информационно важные части для передачи смыслового содержания текста. Также выделить части, выполняющие роль связок, без которых текст распался бы на самостоятельные высказывания. Студент должен научиться понимать, а далее продуцировать все структурные элементы технического текста.

Основой для обучения реферированию являются знание структуры научного текста и отдельных его абзацев, умение составлять план текста, конспект, реферат. Студенты должны уметь использовать методы подачи материала автором, например: *автор перечисляет, называет, обосновывает, характеризует, даёт определение* и т. д.

Преподавателю необходимо обратить внимание студентов на синонимичные клише: мнение, точка зрения, взгляд, а также на синонимию предлогов: *мнение о (чём?)/по поводу (чего?)/относительного (чего?)*. Надо ознакомить студентов с лексико-грамматическими средствами: *автор отмечает, обращает внимание (на что?), характеризует роль и значение (чего?), даёт оценку (чему?)* и т. п.

Процесс обучения реферированию должен включать следующий алгоритм: наблюдение, работу по образцу, самостоятельную работу с использованием лексико-грамматических конструкций, самоконтроль.

Подобные принципы обучения написанию рефератов легли в основу учебников «Учебное пособие по реферированию научного текста» [5] и «Учебное пособие по реферированию научного текста для иностранных студентов всех специальностей заочной формы обучения» [6], созданных коллективом кафедры украинского и русского языков Одесского национального политехнического университета. Основной целью пособий является обучение студентов составлению реферата-обзора на основе двух-трёх текстов или статей по специальности студентов, т. е. формирование навыков аналитико-синтаксической переработки и структурно-семантической компрессии научного текста. С этой целью в пособиях широко представлены упражнения по лексико-синтаксической трансформации текста.

Учитывая сложность реферата-обзора как речевого произведения, студенты работают поэтапно, переходя от изучения реферативных конструкций в предложениях, в готовых рефератах к построению собственных предложений и далее к репро-

дукции и самостоятельной продукции частей реферата и текста реферата в целом [8].

Первые занятия по реферированию направлены на формирование умений студентов в составлении реферата по одному источнику. Далее занятия должны быть посвящены обзорному реферированию на основе нескольких аутентичных текстов научно-технического профиля.

Заключительный этап обучения русскому языку как иностранному предусматривает обучение реферированию, так как этот вид работы над текстами, связанными со специальностью студентов, выносятся на экзамен для проверки уровня владения письменной речью. Поэтому создание пособий по обзорному реферированию на основе текстов по специальности иностранных студентов является важной методической задачей.

Тексты, отобранные для написания реферата-обзора на экзамене, посвящены основным направлениям технических специальностей студентов.

Воспроизведение информации прочитанного текста при определённой степени переработки и сжатия его структуры является задачей, которую и выполняют репродуктивные жанры письменной речи [8]. Именно реферирование научного текста является одним из наиболее важных видов работы для иностранных студентов неязыковых специальностей.

Выводы. Знание основ реферирования позволяет быстро и качественно ориентироваться в литературе по специальности. При обучении реферированию работа с текстом помогает развитию у студентов самостоятельности в приобретении знаний по специальности, умения применить их на практике с целью обобщения, синтеза и анализа полученной информации.

Эффективному усвоению материала способствует использование электронных источников информации, которые широкодоступны каждому иностранному студенту. Построение учебного процесса на базе дистанционных занятий даёт возможность говорить о принципиально новой организации работы по реферированию, в основе которой сознательное мотивированное отношение к самообучению и самосовершенствованию.

Литература:

1. Барыкина А.Н. Практическое пособие по развитию навыков письменной речи / А.Н. Барыкина, В.В. Добровольская. – М. : Рус. яз., 1983.
2. Бей Л.Б. Реферирование по-русски : [учебное пособие для иностранных студентов] / Л.Б. Бей. – Харьков : ХНУ им. В.Н. Каразина, 2010. – 188 с.
3. Василишина Г.И. Учимся реферировать. Грамматика русского языка для студентов продвинутого этапа и аспирантов-иностранцев естественных и технических вузов : [учебное пособие по обучению реферированию] / Г.И. Василишина, Э.Н. Леонова. – М. : РУДН, 2002.
4. Рецензирование и обзорное реферирование текстов по специальности / [И.А. Золотарёва, Л.Ф. Круповая, А.С. Пономарёв, О.В. Хомякова]. – Харьков : ХНАГФ, 2010. – 95 с.
5. Курова Г.И. Учебное пособие по реферированию научного текста для иностранных студентов : [учебное пособие] / Г.И. Курова, Л.В. Печкурова. – Одесса : ОНПУ, 2017. – 193 с.
6. Курова Г.И. Учебное пособие по реферированию для иностранных студентов всех специальностей заочной формы обучения : [учебное пособие] / Г.И. Курова, О.К. Романова, Л.В. Печкурова. – Одесса : ОНПУ, 2016. – 75 с.
7. Оборский Г.А. Экспорт образовательных услуг в свете национальной стратегии развития образования в Украине до 2021 года /

Г.А. Оборский, А.А. Савельев // Праці Одеського політехнічного університету. – Одеса : ОНПУ, 2014. – Вып. 1(43). – С. 288.

8. Печкурова Л.В. Обучение иностранных студентов технических вузов реферированию и аннотированию научных статей / Л.В. Печкурова, Р.И. Ус // Інформаційна освіта та професійно-комунікативні технології XXI століття : сб. материалов VIII Междунар. науч.-практ. конф., Одесса, 10–12 сентября 2015 г./ под общ. ред. В.Г. Сприняна. – Одесса, 2015. – С. 412.
9. Решетникова В.В. Некоторые аспекты обучения студентов-иностранцев реферативной обработки текста в неязыковом вузе / В.В. Решетникова // Русский язык и литература в пространстве мировой культуры : сб. материалов XIII Конгресса Международной ассоциации преподавателей русского языка и литературы, г. Гранада, Испания, 13–20 сентября 2015 г. – К., 2015.
10. Дистанционное обучение реферированию научного текста / [О.К. Романова, Г.И. Курова, Л.В. Печкурова, Н. Мадарьяга] // Інформаційна освіта та професійно-комунікативні технології XXI століття : сб. материалов IX Междунар. науч.-практ. конф., Одесса, 8–9 сентября 2016 г./ под общ. ред. В.Г. Сприняна. – Одесса, 2016. – С. 319.

Романова О. К., Печкурова Л. В. Науково-професійний текст як основа навчання реферування іноземних студентів

Анотація. Стаття присвячена актуальній проблемі професійно-орієнтованого навчання іноземних студентів технічних вишів на прикладі реферування науково-професійного тексту.

Ключові слова: професійно-орієнтоване викладання, науковий стиль мовлення, реферування, науково-професійний текст.

Romanova O., Pechkurova L. Scientific and professional text as a basis for learning the abstracting of foreign students

Summary. The article is devoted to the actual problem of professionally-oriented training of foreign students of technical universities on the example of abstracting scientific and professional text.

Key words: Professional-oriented teaching, scientific style of speech, abstracting, scientific-professional text.